

Lägre organistexamen.

Den 26 februari 1814 inlämnade Musikaliska Akademien till Kungl. Maj:t en skrivelse*) »med projekt till förbättrade statuter» i vilken det i kraftiga ordalag talas om kyrkomusikens förfall och om den stora okun- nighet, som märkes hos de flesta organister och kyrkosångare. »Sångaren och Organisten hvilkas biträde sträcker sig till en god tredjedel af All- männa Gudstjensten, blifva, kanske på de flesta ställen, antagna på ganska osäkra och tvetydiga Bevis öfver deras kunskaper och skicklighet till den tjenst de skola förrätta utfärdade af Personer som sjelfve ofta sakna de kunskaper de skola vitsorda.» Musikaliska Akademien, som alltid tagit som sin särskilda uppgift att hålla kyrkomusiken på ett högt plan och att dess utöfvare skola vara väl rustade för sitt betydelsefulla kall, föreslår för att avhjälpa dessa missförhållanden, att ingen skulle kunna »erhålla en Organist- eller Klockare-Beställning utan att genom Bevis af den vid Ortens Läro-Verk varande Director-Musices eller någon kun- nigare Stadsorganist hafva dokumenterat sig äga de för Beställningen egentligast nödiga kunskaper».

Den 11 maj samma år bifaller Kungl. Maj:t Akademiens hemställan »dock med det tillägg, att, som någon gång kunde hända, det skickelige Musik-Sökare i Landsorterna, helst de aflägsnare, saknade tid och med- del att göra en resa till Hufvudstaden, för att inför Akademien aflägga erforderliga prof, det må vara Akademien tillåtet att med desse Perso- ner i sjelfva vistelseorten eller någon derintill nära belägen, anställa Examen genom en eller flere Akademiens Ledamöter, som äga af Akade- mien fullkomligt förtroende.»

Den 8 december 1881 utfärdar Kungl. Maj:t Nya bestämmelser för sö- kande till organist- och kyrkosångarebefattningar. Dessa skola förete be- tyg från Musikkonservatoriet eller av domkyrkoorganist eller annan per- son, som därtill erhållit Akademiens förordnande. Det av examinator ut- färdade betyget skulle förses med påskrift av vederbörande domkapitel förordnat ombud. Denne vitsordade därigenom, att examinanden ägde föreskrivna kunskaper och färdigheter.

Det är alltför välbekant för att närmare omnämnas, hur denna Kungl. Maj:ts föreskrift i verkligheten tillämpades. Organistexamen av- lagd i stiftstäderna fick i många fall ett berättigat dåligt rykte. Effektiv kontroll sänkades. Man kunde ju ej begära, att domkapitlets ombud all- tid skulle sitta inne med nödiga kunskaper för en sådan kontroll. Musi- kaliska Akademien hade länge insett, att en revidering av examensförhål- landena vore nödvändig. Efter flera förslag fastställde Kungl. Maj:t den 16 april 1930 ny examensstadga: den lägre organistexamen avlägges en gång om året inför av Akademien förordnad examinator jämte två av Akademien och en av domkapitlet utsedda sensorer. Till grund för exa- mens bedömande ligger en av Akademien fastställd kursplan.

I denna tidskrift har vid flera olika tillfällen den nya examensord-

*) Se Morales: Kungl. Musikaliska Akademien 1921—1931 s. 26 f.

ningen diskuterats. Alla ha varit eniga om den stora betydelse denna examen bör kunna få. Man skulle kunna säga, att omläggningen av denna och motsvarande examina vid musikkonservatoriet är en av de mera betydelsefulla tilldragelser svensk kyrkomusik under senare tid har att uppvisa. Angående examen och tolkning av bestämmelserna ha olika uppfattningar gjort sig gällande. Här nedan framläggas några reflexioner och vid olika examenstillfällen vunna erfarenheter.

Det har klagats över benämningen »lägre» organistexamen. Namnet borde avskaffas. Något positivt förslag har dock ej framkommit. Jag kan ej finna annat än att beteckningen lägre organistexamen är bra och den rätta. Det är dock en lägre examen. Jämför fordringarna för högre och lägre organistexamen! I ordet »lägre» behöver ju ej ligga något förklenande. Jämförd med den förutvarande examen torde denna vara betydligt svårare. Visserligen ha kurserna minskats, men med den kontroll, som nu utövas och med den fordran, som finnes, att examinanden verkligen besitter de kunskaper, som statuterna tala om, blir den en verklig examen. Faran med benämningen »lägre examen» ligger däri, att examinanden kommer till examen med den förutfattade åsikten — den delas tyvärr alltför ofta av läraren — att det är en lättvindig examen och att man för en lägre examen ej kan ha så stora fordringar på kunskaper. Men denna examens styrka ligger just i, att det fordras kunskaper, även om de synas vara små. Den omständigheten, att kyrkosång blivit jämställd med övriga examensämnen, kunde motivera, att examen kallas kantorsexamen. De fordringar, som denna examen ställer på en kyrkomusiker, motsvara väl, vad man enligt nutida begrepp ställer på en kantor. I så fall skulle den nuvarande kantorsexamen vid Kungl. Musikkonservatorium erhålla annan benämning.

Lägre organistexamen kan avläggas på åtta olika platser, och säkerligen bedömes också examen och tolkas bestämmelserna på skilda sätt av de olika censorerna och examinatorerna. För att lägre organistexamen alltfört skall vara effektiv borde enhetlighet i bedömningen så långt möjligt är åvägbringas. Det skulle som tidigare påpekats vara av synnerlig stor betydelse, om examinatorer och censorer från hela landet finge sammanträffa och diskutera olika spörsmål beträffande examen.

En fråga, som man ofta ställs inför, är, huruvida examen kan avläggas mer än en gång och om de olika betygen kunna kompletteras. Kungl. förordningen nämner ej något härom. Jag kan ej finna annat än att examen kan avläggas mer än en gång. Likaså borde naturligtvis betygen kunna kompletteras. Det kan ju endast befordra fortsatta studier och kunskapsförvärv.

De fordringar som äro upptagna i den av Musikaliska Akademien uppgjorda kursplanen få betraktas som mycket små, och det måste också strängt hållas på dem. Det kan inte nog ofta påpekas och understrykas, att denna examen är en kyrkomusikerexamen och att huvudvikten skall läggas på det gudstjänstliga spelet och för övrigt på, vad till gudstjänsten hör. Tyvärr måste man ofta lägga skulden till bristerna härutinnan inte på examinanderna men fast mera på dem, som ha deras utbildning om hand. Man spelar för ett visst betyg. Eleven får en uppgift i orgelspel-

ning för högsta betyget. Men inte efter nu gällande kursplan. De där upptagna förslagen (ungefärlig svårighetsgrad) för lämpliga orgelkompositioner anses tydligen för enkla. Man väljer för att vara säker på högsta betyget exempelvis Bachs stora orgelverk, som eleven i flesta fall ej går i land med, inte ens tekniskt sett. Oändligt mycket arbete och mycken möda lägges ned på »examensstycket». Det viktigaste — gudstjänstspelet — anses vara en enkel sak och försummas. Betyget blir därefter. Men lärare och examinand anse sig orättvist bedömda. En examinand, som i examen — märk väl lägre organistexamen! — spelar Bachs stora Fantasi och fuga i g, borde väl vara värd högsta betyget! Det är inte orgelvirtuoser vi behöva, men väl kyrkomusiker.

Provet i harmonilära betraktas i allmänhet som det svåraste. Man märker alltför väl, att undervisningen i harmonilära oftast endast blivit ett studium på papperet. Den praktiska (och viktiga!) tillämpningen förbises. I allmänhet äro examinanderna beroende av instrument vid korallharmoniseringen. Koralskrivning med hjälp av instrument borde ej förekomma. Den valhända stämföringen och det enahanda ackordvalet torde till stor del bero härpå. För högre betyg fordras förmåga att för piano sätta ackompanjemang till en enklare melodi. En sådan provskrivning torde nog saklöst kunna avskaffas. Resultaten blir i allmänhet mycket nedslående. Som examinerator får man göra underliga erfarenheter då det gäller modulationsläran. »Höjda fjärde» är det flitigast använda modulationsmedlet. Ja, många examinander känna ej till något annat. Det borde helt enkelt ej få förekomma i gudstjänstspel.

En i hög grad bidragande omständighet till att nuvarande examen är svårare än den förutvarande är, att kyrkosång ingår som examensämne. Alla, som sakna sångröst, utestängas sålunda från examen. Man gör ofta den erfarenheten, att sången betraktas som ett mera oväsentligt ämne. Men enligt kursplanen intager den samma ställning som övriga ämnen. Rätteligen böra väl orgelspel och kyrkosång betraktas som huvudämnen. Det är därför av vikt, att de, som utbilda organistelever, ej försumma sångutbildningen. Minst hälften av examinanderna ha ej reda på de bestämmelser, som gälla ämnet kyrkosång. För betyget godkänd fordras teoretisk-praktisk kännedom om röstorganen och deras funktioner, om andning och tonbildning. Det är ganska vanligt, att examinanden kommer till examen utan den minsta aning om dessa elementära saker. Deras sångutbildning består då i, att de någon tid före examen »instuderat(!)» en av de sånger, som föreslagits i kursplanen. »Denne är min käre son» eller Lovoffer! Det heter vidare i kursplanen: »förmåga att med ett efter textens art lämpat föredrag sjunga svenska kyrkans koraler». En allmänt utbredd åsikt är, att man i en examen som denna ej bör fordra, att examinanden skall kunna sjunga andra än de vanligast förekommande korallerna. Men dessa lära vi ju redan under skoltiden. Det är väl ändå det minsta man kan begära av en blivande kantor och organist, att han skall kunna sjunga *samtliga* koraler på ett så pass riktigt sätt, att han ej förvillar församlingen!

Enligt bestämmelserna skall varje examinand före examen undergå förberedande prövning inför examinerator. Denne får då ett lämpligt till-

fälle att närmare taga kännedom om examinandens musikaliska kunskaper i allmänhet. Det verkar ganska beklämmande, att den musikaliska allmänbildningen hos flertalet av dessa blivande organister är så låg, om det nu överhuvud taget finns någon. Och dessa skola en gång vara en församlings musikaliska fostrare! Här är en mycket stor och betydelsefull uppgift för dem, som utbilda elever med tanke på organistexamen. Ägna inte all undervisning åt det rent tekniska! Försök tyda kursplanen så som den är tänkt: inte endast en anvisning för hur man skall erhålla vissa betyg utan en vägledning att nå kunskaper och färdighet. Lär eleven först och främst förstå den uppgift, vartill han utbildar sig. Lär honom förstå, vad han spelar och sjunger, vare sig det är en koral, en sonat eller en fuga. Försök få honom att inse, att det inte räcker med att kunna spela en viss komposition för ett visst betyg, om han vill bli en god kantor och organist. Lär honom *studera!* Det är visserligen den lägre organistexamen det gäller, men även för denna fordras studier och kunskaper.

En examinator får också göra många uppmuntrande erfarenheter. De ungdomar, som komma till examen äro i flesta fall mycket intresserade och vetgiriga. Materialet är också övervägande gott. De känna ofta med sig bristerna i musikalisk allmänbildning och utbildning. »Vad skall jag kunna lära mig detta», frågas det ofta. Var finns lämplig litteratur? Här är en brist, som måste avhjälpas. Små, kortfattade handböcker på några tiotal sidor borde utarbetas, lämpliga som vägledning för organistelever. Exempelvis i några av följande ämnen: 1. Kyrkomusikhistoria. 2. Orgelns byggnad och vård. (Hennerbergs lärobok är för stor och ej lämplig på detta stadium.) 3. Liturgi och gudstjänstritual. 4. Om preludiering och modulation jämte anvisning på för gudstjänstspelet lämplig orgellitteratur. 5. Den gregorianska och protestantiska koralen. 6. Tonbildning och röstvård.

Josef Hedar.

Den XIII internat. konsthistoriska kongressen

hölls i Stockholm den 4—7 sept. Arbetet var uppdelat i tolv sektioner. Den första sektionen behandlade den primitiva kristna konstens ställning till klassisk och orientalisk. Här talade prof. De Wald Princeton, U. S. A. om grekiska och latinska psaltarminiatyrer, ett jämförande och tidsbestämmande föredrag. Prof. A. Boëthius, chef för svenska institutionen i Rom, påvisade, att det moderna italienska huset har sitt ursprung i kejsartidens arkitektur. Stort intresse väckte prof. E. Wrangels föredrag om den kristna kon-

stens vägar. Därvid framhölls slavernas, speciellt Polens betydelse för den kyrkliga arkitekturen i Norden. Strzygowskis teser synes alltmåra få vika för en jämförande motivforskning. Dansken, dr. Dyggve, som själv företagit utgrävningar i Dalmatien, påvisade detta lands betydelse för kyrkokonstens utveckling, och hävdade syriskt inflytande redan så tidigt som 300 e. Kr. Ett uppslagsgivande föredrag hölls av prof. E. Lambert, Frankrike, om Spaniens muhammedanska och kristna konst under medeltiden. De båda